

РЕЦЕНЗІЇ

Віктор Лозовой,

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри культурології

Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Культура компліментарного спілкування як необхідність і цінність

На початку 2015 р. побачив світ літературно-пізнавальний твір професора А. О. Селіванова «Встречи за чаем» за мотивами книги Петера Мартіна Уртеля «Мистецтво пити чай»¹. Тираж його невеликий, але зміст надто цікавий. Книга багатопланова і багатоаспектна. У ній подається, насамперед, досвід культури доброзичливого, толерантного, компліментарного спілкування, мистецтво ввічливості й тактовності, накопичений культурою і практикою життєдіяльності насамперед китайського та японського народів, що так цінується серед творчої інтелігенції і особливо вчених. Автор книги залучив джерела культури народів країн Сходу щоб розкрити мистецтво чаювання як один із найдавніших засобів компліментарного спілкування, виділити цінність етикету чаювання, ритуали, відвертість у процесі спілкування як засіб пізнання і самопізнання індивіда. Чай, зустрічі та бесіди за чаєм - своєрідний засіб привернути увагу до проблем спілкування: здібності й здатності до діалогу (полілогу), душевного спокою, толерантності, терпимості, довіри в міжлюдських взає-

минах, незважаючи на наявність суперечностей чи навіть протилежних позицій, поглядів на явища суспільного життя. Вражає те, що ідея твору про чай розкривається на ниві чуттєвого сприйняття світу й мистецтво спілкування через відчуття аромату й смаку чаю людиною. Книга орієнтує на збагачення знань про природу й пізнання світу природи.

Висока естетична культура, яку пропонує професор А. Селіванов читачам, пронизує весь зміст книги й підкреслює її корисний пізнавальний сюжет, прийнятний для будь-якої людини. Зосереджена увага на мистецтві як одному із засобів культури спілкування: літератури у поєднанні прози і поезії, образотворчого й декоративно-ужиткового мистецтва тощо. Увагу читача автор звертає на значимість розвитку образного мислення, мислення за аналогією, які потрібні кожній людині, особливо, коли йдеться про професію юриста.

Цікавим є на сторінках книги та на її обкладинках ілюстративний ряд з творів живопису та декоративно-ужиткового мистецтва, історія цих творів, їх трактування на прикладі

¹ Селіванов А. О. Бесіди за чаєм (За мотивами книги Петера Мартіна Уртеля «Мистецтво пити чай»). – Вид-во Хаймеран, м. Мюнхен, 1956/239. Літ. переклад Ю. Виноградової. Художнє оформлення О. Кустовського. – К.: Логос, 2015. – 184 с.

чайників, блюдець, чашок, ваз тощо. Висвітлені історичні факти становлення виробництва кераміки й технологій отримання гончарних виробів у Китаї, Індії, Японії, а потім виготовлення фарфору в Європі, зокрема у німецьких землях, згодом у Франції, Англії в XVII - XVIII ст.

Мабуть сам жанр історичного екскурсу яскраво допомагає пізнати весь процес отримання чаю як дару природи, що приносить насолоду кожній людині.

З книги автора цікаво дізнатися як з'явилися чайні пакети, впроваджені у 1904 р. композиції чаю з льодом (айс ті) у США. Текст містить інформацію про те, як чай набув надзвичайної популярності й заповнив європейський світ у XVII ст. Окрему увагу професор А. Селіванов приділив історичній місії чаю у подіях навіть революційного масштабу.

Багато цікавого можна дізнатися про те, як виробництво й торгівля чаєм впливали на становлення і розвиток деяких країн. У книзі наведені дані, що торгівля чаєм, перевезення й доставка до споживача надавали чималі прибутки державі й підприємцям у Російській імперії. Окремо слід вітати цікаві для суспільства розповіді про те, що поширення чаювання серед населення Росії було важливим фактором у боротьбі із зростанням вживання алкоголю. Ілюструється досвід контролю за надходженням натурального чаю до споживача та боротьби з його фальсифікаторами у вигляді сурогатів у XIX та на початку XX ст. (що сьогодні, нажаль, вийшло з під контролю держави). Наголошується, що на європейському просторі плантації якісного чаю закріпились лише на Кавказі. Також подаються історичні екскурси стосовно Британських колоній, завоювання незалежності Сполученими штатами Америки у 1783 р., Індії у 1947 р. тощо.

Однією з яскравих сюжетних ліній є історичні екскурси, опис способу життя, і при цьому автор наводить приклади з творів видатного

письменника Японії Я. Кавабити щодо мистецтва жити, мистецтва радіти життю, вміння терпіти й чекати, які були властиві певним соціальним верствам народів країн Сходу. У творчій праці професора розкривається досвід культури ділового спілкування, котрий надто корисний менеджерам, юристам, управлінцям і, безумовно, пізнавальний характер твору А. Селіванова викликає інтерес студентів.

Отже, книга відкриває нові знання про традиції Східної цивілізації. Такі сторінки історії людства і взаємин між людьми, які вважались наче б то несуттєвими, другорядними, але викликають жвавий інтерес у сучасників і мають бути корисними для практики компліментарного спілкування і вдома у родині, і на роботі. Культура спілкування завжди залишається важливим чинником стосунків між людьми, а книга професора А. О. Селіванова «Встречи за чаєм» допомагає ще раз переконатися, що знання про такий корисний і привабливий продукт як чай, завжди збагачує розум і не залишає байдужим читача, який потім спитає: а який чай вам запропонувати при зустрічі?

Від редакційної колегії

Ім'я Анатолія Олександровича Селіванова широко відоме у юридичній науці. Науковий доробок вченого складають численні монографії, наукові статті, публіцистичні матеріали на актуальні політико-правові теми у провідних засобах масової інформації держави. Ключовими напрямками досліджень професора А. Селіванова є проблеми конституційного та адміністративного права. Лише за 2014-2015 рр. вченим підготовлено низку ґрунтовних видань, які демонструють позицію автора із багатьох загальнодержавних проблем («Записки конституціоналіста», «Наукові погляди на сучасні конституційні процеси», «Реалії конституційного права України», авторський спецкурс «Конституційне правосуддя в Україні» тощо). Також відома ак-

тивна діяльність Анатолія Олександровича протягом більш ніж півтора десятиліття у якості постійного представника Верховної Ради України у Конституційному Суді України.

У рецензованій книзі «Встречи за чаем» професор А. Селіванов відкривається читачам з іншої сторони: як

поціновувач чаю, чайної церемонії, як людина, яка аналізує та демонструє, що чаювання – це не лише звичайний ритуал, задоволення від вживання якісного напою, але і щаслива можливість насолодитись спілкуванням.

З повагою до читачів,

головний редактор журналу «Публічне право»

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент НАПрН України ***Семен Стеценко***

